

ADEZIUNEA UNOR CETĂȚENI DIN ROMÂNIA LA LUPTA GENERALULUI TRAIAN DODA PENTRU EMANCIPAREA NAȚIONALĂ A ROMÂNIILOR DIN TRANSILVANIA ȘI BANAT (1890)

Continuînd investigațiile pentru completarea biografiei generalului Traian Doda*, la Biblioteca ASTRA din Sibiu am găsit un document care intră în sfera noastră de cercetare. Este vorba de o scrisoare de adeziune trimisă din București generalului Traian Doda¹.

Pentru a ajunge la descrierea documentului am găsit necesar să facem o scurtă incursiune în perioada în care acesta a fost emis.

Anul 1871 pentru Banat coincide cu două evenimente care se întrepătrund. Este vorba de trecerea în pensie, din armata austro-ungară, a generalului Traian Doda și semnarea de către împăratul Franz Iosif a manifestului pentru desființarea regimentului confiniar româno-bănățean nr. 13. Din manifestul împăratului rezultă că acesta acordă întreaga avere a fostului regiment populației demilitarizate, fapt pentru care dispune să se înființeze un organ administrativ care să numească „Comunitatea de avere a fostului regiment confiniar româno-bănățean nr. 13”, cu sediul la Caransebeș.

Primul președinte al noului organism a fost ales generalul în rezervă Traian Doda, care s-a situat în fruntea foștilor grăniceri, militând pentru apărarea drepturilor acestora, precum și pentru păstrarea ființei naționale a românilor din Austro-Ungaria.

Convinși de rolul ce avea să-l aibă Doda în luptă pentru afirmarea poporului român, bănățenii l-au ales deputat dietal.

În semn de protest față de nedreptățile ce se faceau românilor din Transilvania, în anul 1887, Doda refuză să participe la adunările Dietei, dar nu renunță la mandatul de deputat. Acest lucru va provoca un scandal urmat de largi polemici și un proces de presă terminat cu sentința dată de tribunalul din Arad, care hotărăște ca Doda să fie condamnat la doi ani închisoare și obligat să plătească 1000 de florini amendă și plata cheltuielilor de judecată².

Este cunoscut faptul că în această perioadă generalul Doda se adrescază în repetate rânduri alegătorilor din cercul Caransebeșului, arătind poziția lui fermă³.

Nedreapta hotărire a tribunalului din Arad îl determină pe general să înainteze împăratului un memoriu în care își va așterne indignarea. Ca urmare împăratul va dispune grațierea lui Traian Doda⁴.

* Mulțumim și pe această cale tov. Elena Dunăreanu de la Biblioteca ASTRA din Sibiu pentru punerea la dispoziție a materialelor cuprinse în prezentul articol, precum și tov. Petru Pagu pentru efectuarea fotografiilor necesare.

¹ Biblioteca ASTRA Sibiu, documente manuscrise. Mapa 12.

² Petru Bona, *Contribuții la cunoașterea activității politice a generalului Traian Doda*, în *Banatica*, VI, 1981, p. 274—276.

³ T. V. Păcățianu, *Carte de aur*, vol. VII, Sibiu, 1913, p. 360—361.

⁴ Vezi foto 1 și nota 1.

Procesul de presă, precum și poziția demnă, plină de curaj a generalului au fost urmărite de românii de pretutindeni, care i-au trimis lui Traian Doda scrisori de îmbărbătare.

Din mulțimea de scrisori primite ne vom opri, în cele ce urmează, doar la cele ce au fost expediate din România, și anume din București, Craiova și Brăila.

Sibienii, aflind de inițiativa intelectualilor din București, se grăbesc să dea de veste acest lucru și astfel publică în ziarul *Tribuna* următorul anunț: „Din inițiativa mai multor români de peste munți, în curind se va trimite generalului Doda în Caransebeș un album de felicitare. Pe lîngă românii de dincolo care îl felicită pe domnul Doda pentru bărbăția cu care luptă în interesul românismului, au iscălit deja pînă acum mai mulți profesori universitari, peste 60 de deputați și tot atîția senatori. Din presă de asemenea au iscălit mulți. Iscăliturile continuă a se culege.”⁵

Albumul în cauză este un caiet de format obișnuit, cu margini aurite și copertat cu imbrăcămîntă neagră. Pe prima filă s-a scris cu litere caligrafice de scrib dedicăția: „Domniei Sale Domnului general Traian Doda în Caransebeș” iar pe fila a doua, cu același scris, următorul text:

„Domnule Doda,

Principiile de care vă conduceți în lupta D-voastră pentru românism, ne încălzesc și pe noi.

Văzind cu cîtă bărbăție țineți sus drapelul național, ne simțim datori a vă felicita.

Vă urăm ani mulți ca să vă puteți bucura de roadele luptei ce susțineți cu atită dezinteresare și devotament, ca frații noștri de dincolo și noi aici să vă avem și pe viitor ca model în iubire de neam și țară.

București, ianuarie 1890.⁶

Sub dată se află 5 semnături, iar pe 40 de pagini din cuprinsul caietului sunt 372 de semnături, cu cele de pe prima pagină totalizându-se 377 de semnături.

Ocupațiile persoanelor care au semnat această scrisoare erau: senatori, deputați, profesori universitari, ingineri și ziariști. Aceste semnături trebuie să le adăugăm pe cele ale unor oameni de afaceri, librari și ale unui impresionant număr de studenți și studenți. Nu este deloc de neglijat faptul că, pe lîngă bucureșteni, găsim numele unor profesori din Ploiești, Iași și studenți din Bulgaria.

Aceiunea de stringere a semnăturilor a fost încheiată la 15/27 februarie 1890, iar albumul a fost primit în Caransebeș la 3 martie, același an.

Ziarele bucureștene au ținut să publice vestea trimiterii albumului. Astfel cotidianul „Liberté Roumaine” consență în coloanele sale că: „Românii ardeleni domiciliați în România i-au trimis generalului Traian Doda un foarte frumos album drept omagiu pentru atitudinea sa patriotică.”⁷

Cotidianul bucureștean de limbă franceză a depășit granițele țării. Așa se face că atitudinea fermă a generalului Traian Doda și-a găsit ecou și a fost apreciată în mai multe țări din Europa.

⁵ *Tribuna*, Sibiu, Anul VII, Nr. 29 din 7/19 februarie 1890.

⁶ Vezi foto 2.

⁷ *Liberté Roumaine*, Nr. 1 din 9/21 ianuarie 1890.

Printre cele 377 de semnături puse pe fiilele albumului se găsesc și ale unor personalități de seamă din România cum ar fi semnăturile lui: Bogdan Duică, C. Resu, Tache Ionescu, Victor Babeș, C. A. Rosetti, A. I. Hodoș, I. C. Bianu, V. I. Urechia, Nicolae Crețulescu, C. Mile, Al. Macedonski, Nerva Hodoș, Gr. C. Tocilescu, Al. Davila, I. Nenițescu, I. Socec și alții.

Semnăturile unor savanți de renume mondial, profesori universitari de mare prestanță, precum și diplomați bine cunoscuți în Europa ridică mult prestigiul scrisorii și dau o greutate mai mare albumului și acțiunii in sine.

Varietatea funcțiilor, precum și numărul mare al studenților evidențiază faptul că atitudinea demnă a generalului Doda a fost bine cunoscută în București și, mai mult, ea a fost salutată și apreciată cu toată căldura de cei care ii urmăreau strădania cu care lupta pentru apărarea românilor din imperiul austro-ungar.

Dar din România nu numai bucureștenii au adresat generalului Traian Doda albume cu felicitări și semnături de adeziune. Ne este cunoscut albumul trimis de craioveni, care, și ei, au găsit cuvinte de elogiere pentru Traian Doda:

„Domnule general!

Demna și româneasca atitudine în lupta-vă legată pentru drepturile națiunii române, frumosul exemplu ce dați prin aceasta tuturor românilor, ne încâlzește inimile și ne mărește speranțele în triumful românismului și într-un viitor mai bun al fraților de peste munți.

Primește domnule general, omagiile noastre și cele mai sincere urări.

Craiova 25 februarie 1890.⁸

Scrisoarea din Craiova este urmată de 54 de semnături ce aparțin unor oameni cu diverse ocupații.

Tot în februarie 1890 se expediază din Brăila generalului Traian Doda un album cu 114 semnături ale brăilenilor din toate păturile sociale ale orașului:

„Ilustre domnule!

Ca oștean al patriei ai dat exemplu devotamentului și al vitejiei.

Ca fiu al națiunii, din care faci parte, dat-ai exemplul prudenței și al virtuții.

Brăilenii te felicită, domnule luptător, fala românilor urindu-ți viață lungă spre a te bucura de roadele luptei tale, te roagă, iubite domnule, să primești sincera lor asigurare de stimă și iubire.

Brăila în februarie 1890.⁹

Scrisorile de felicitare și adeziune trimise din România au stîrnit nemulțumirile autorităților. Așa se face că în jurul acestor nemulțumiri presa din Transilvania va face largi comentarii pro și contra.

Așa trebuie înțeleasă apariția în coloanele Gazetei Transilvaniei a articolului intitulat „O prețioasă manifestație de simpatie”, articol care arăta cu hotărîre cum trebuie privită scrisoarea de adeziune a bucureștenilor trimisă generalului

⁸ Tribuna, Sibiu, Anul VII, Nr. 55 din 9/21 martie 1890.

⁹ Idem, Nr. 53 din 7/19 martie 1890.

Traian Doda: „Lupta generalului Doda, înconjurată după alegerea sa de deputat al Caransebeșului în vara anului 1887 și prigonirea ce a trebuit să o sufere mai tîrziu pentru româneasca sa purtare, au fost urmărîte cu cel mai viu interes și cu cea mai mare simpatie nu numai de noi cei de dincoace, ci și de mulți dintre frații noștri de dincolo. Ca o urmare firească a acestei interesări este a se considera împrejurarea, că adresa de felicitare din vorbă a fost subscrisă, afară de cîțiva ardeleni, aproape numai de frați de ai noștri din România și că între aceștia se află numeroși bărbați de distinsă poziție: senatori, deputați, profesori universitari, ziariști etc., cărora persoana generalului Doda și principiile ce l-au condus în luptă sa le-au oferit prilejul pentru a da o prețioasă dovadă de simpatie fraților lor de dincoace. E lucru invederat că această manifestație prin însăși faptul că vine de la frații noștri de dincolo, are un caracter și o însemnatate cu totul deosebită. De aceea nu poate fi judecată nicidecum din același punct de vedere, din care am judecat cele cîteva adrese înscenate la noi în timpul din urmă, din cauza cărora s-a ivit între noi cei de dincoace deosebiri de vederi, de consideraționi ale disciplinei noastre naționale și ale incidentului special, care a dat naștere acelor adrese. De bună seamă, că frații de dincolo, cind au subscris adresa din vorbă, numai la aceea nu s-au putut gindi, ca să se amestice în chestiunile noastre interne de disciplină națională, ci se vede clar și lămurit și din textul adresei, că simplul lor scop a fost să ne dea nouă celor de dincoace o dovadă de frătească iubire, salutând cu căldură în simpatia persoană a generalului Traian Doda principiul luptei dezinteresate și devotate pentru românism și accentuind, că acest principiu, care își află cea mai înaltă expresie în iubirea de neam și țară, trebuie să cimenteze legătura dintre noi. O manifestație ca cea de față, în orice timp și cu orice prilej va veni ea de la frații noștri din România, va fi pentru noi binevenită. Din aceste puncte de vedere o salutăm cu bucurie, fiind de mare preț pentru noi cei de dincoace cu deosebire azi cind simțim mai greu ca orăsind apăsarea și avem mai multă lipsă ca și oricind de frătească incurajare și insuflare.”¹⁰

La acest articol credem că este necesar să adăugăm și cîteva spicuiri din scrisoarea profesorului Patriciu Drăgălina, care descrie lui Ion Drăgălina, generalul de mai tîrziu, aflat în București, starea de spirit a caransebeșenilor alertați de situația în care se găsea generalul Traian Doda: „... Închipui-ți generalul are să meargă la pușcărie, pentru un adevăr care l-a spus [...] ce mai timpuri vitrege pentru națiunea română! Am stăruit la bătrînul ca să se adreseze către oamenii săi de la Curte, care pot la tot cazul să suprime procesul, dar el nu voiește să-o facă. El zice «am întreprins acest pas pentru români, voi să suport toate consecințele». Generalul poate fi trîntit la pămînt de vifore, dar nu se pleacă. Este linia de conduită ce ne-o indică un mare bărbat. Nouă nu ne rămîne decit să-l urmăm, chiar și la pușcărie.”¹¹

Iată încă un exemplu de solidaritate față de luptă generalului Traian Doda, atât de iubit și stimat pentru poziția sa.

Pentru punerea în valoare a vieții și activității generalului Traian Doda se impune un studiu exhaustiv, care este așteptat cu interes atât de specialiști, cât și de iubitorii de istorie, deoarece Traian Doda a fost un model de conduită și un bun patriot.

LIVIU GROZA

¹⁰ *GazTrans*, Nr. 43 din 23 februarie/7 martie 1890.

¹¹ Liviu Groza, *Grănicerii bănățeni*, București, 1983, p. 146.

L'ADHÉSION DE CERTAINS CITOYENS DE ROUMANIE
À LA LUTTE DU GÉNÉRAL TRAIAN DODA
POUR L'ÉMANCIPATION NATIONALE DES ROUMAINS
DE TRANSYLVANIE ET DE BANAT (1890)

(Résumé)

L'auteur met en évidence la lutte du général Traian Doda de Caransebeș pour l'émancipation des Roumains de Transylvanie et de Banat.

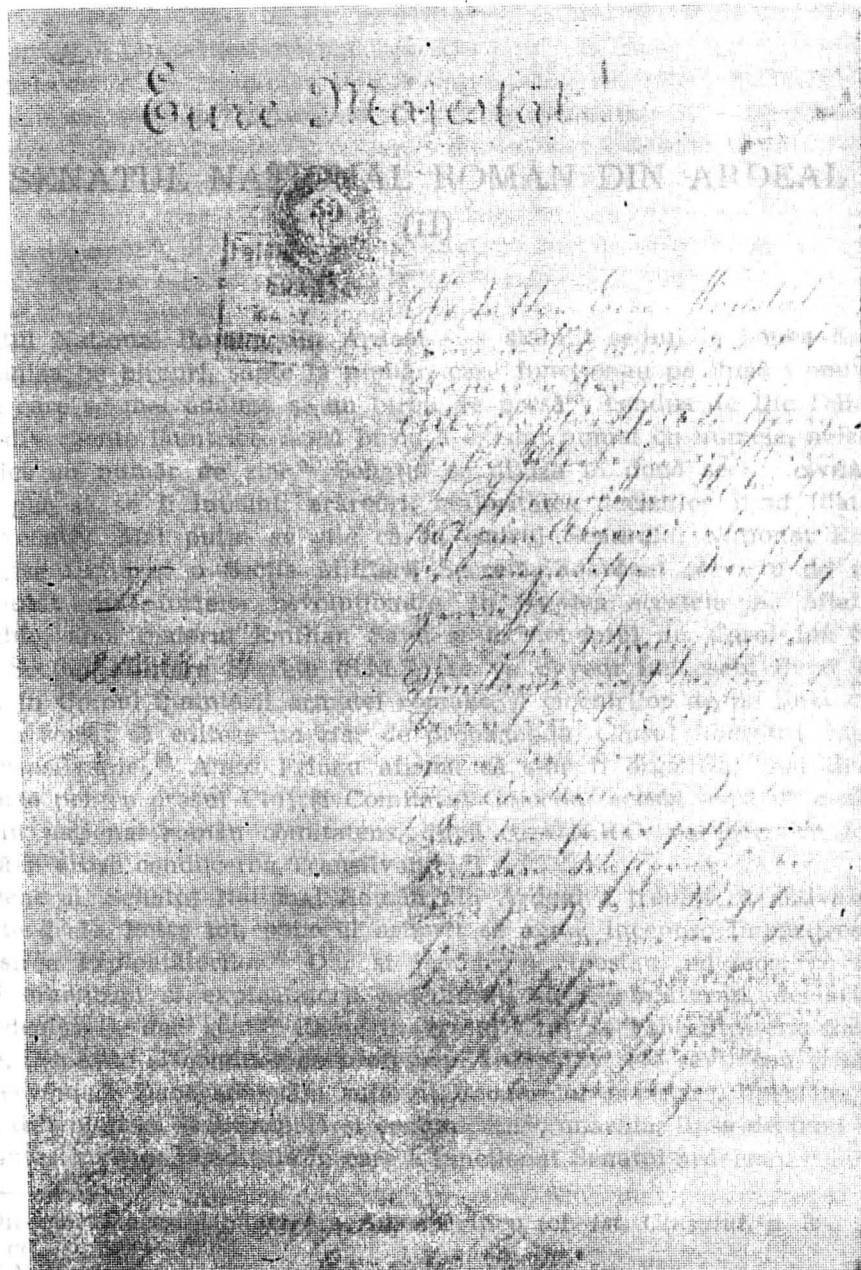
À l'aide de quelques documents et journaux étudiés à la Bibliothèque ASTRA de Sibiu, l'auteur montre que la lutte du général Traian Doda a été suivie avec un vif intérêt par les habitants de la Roumanie aussi. L'affirmation est soutenue par les lettres d'adhésion qui ont été envoyées au général de Bucarest, Craiova et Brăila.

ADHESION DE CERTAINS CITOYENS DE HONNAIN
AU PARTI NATIONAL CENTRALISATEUR
PAR LE M. JULES DUCLOS

John G. Hartman, professor
of German literature at the University of Illinois,
and author of "The German Novel."

C. P. Babbitt, D. O. Petreli
and in part by Prof. L. W. Mearns, Jr.
and others on Interplanetary
radiation, etc.

1. Pagina a 2-a din albumul trimis din Bucuresti generalului Traian Doda.

2. Memoriul înaintat împăratului Franz Iosif de către generalul Traian Doda.